

(Ministru kabineta
2013.gada
rīkojums Nr.   )

**Reģionālās politikas pamatnostādņu 2013.–2019.gadam
kopsavilkums**

Rīga, 2013

Reģionālās politikas pamatnostādnes 2013.–2019.gadam (turpmāk – pamatnostādnes) ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas nosaka Latvijas reģionālo politiku līdz 2019.gadam. Pamatnostādnēs ir definētas reģionālās politikas risināmās problēmas, mērķi un principi, rīcības virzieni politikas mērķu sasniegšanai un sasniedzamie rezultāti. Pamatnostādnes ietver rīcības plānu ar konkrētiem pasākumiem definēto mērķu sasniegšanai.

Pamatnostādņu izstrādes nepieciešamību noteikuši vairāki faktori.

1. Reģionālās politikas pamatnostādņu darbības periods 2004.–2014.gadam tuvojas noslēgumam. Šajā laikā ir pieņemti jauni hierarhiski augstāki valsts attīstības plānošanas dokumenti (Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.–2013.gadam, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam (turpmāk – stratēģija "Latvija 2030"), Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020.gadam). Ir mainījies reģionālās politikas ieviešanas pasākumu klāsts, daļa uzdevumu atbilstoši noteiktajiem rīcības virzieniem ir izpildīti.

2. Nepieciešams definēt rīcības virzienus hierarhiski augstākajos attīstības plānošanas dokumentos noteikto mērķu īstenošanai saistībā ar reģionālo attīstību.

3. Reģionālās atšķirības Latvijā joprojām ir ievērojamas (t.sk. Eiropas Savienības mērogā). Ar līdzšinējiem pasākumiem nav izdevies panākt izšķirošas izmaiņas teritoriju attīstības rādītāju nelabvēlīgo atšķirību samazināšanā. Līdz ar to nepieciešams pārvērtēt pieeju reģionālās attīstības veicināšanai un meklēt jaunus, efektīvākus risinājumus un instrumentus, t.sk. Latvijas reģionālajā politikā iestrādājot rietumvalstīs pēdējā desmitgadē attīstītās jaunās reģionālās politikas paradigmas idejas.

Nozīmīgākās reģionālās attīstības problēmas, kas raksturīgas visā valsts teritorijā, ir būtiskas sociālekonomiskā attīstības līmeņa atšķirības starp reģioniem, t.sk. izteikti monocentriska uz galvaspilsētu orientēta apdzīvojuma un ekonomiskās darbības struktūra un Latvijas reģionu un attīstības centru nepietiekama konkurētspēja. Šīs tendences sekmējusi virkne cēloņu, tai skaitā zema uzņēmējdarbības aktivitāte, īpaši ārpus galvaspilsētas (nepietiekami priekšnoteikumi uzņēmējdarbības attīstībai un investoru piesaistei gan attiecībā uz infrastruktūru, gan normatīvo regulējumu), nepietiekami attīstīta transporta infrastruktūra starp reģionālas un novadu nozīmes attīstības centriem un lauku iedzīvotāju mobilitātes nodrošināšana, kā arī atšķirīga un daudzviet nepietiekama pakalpojumu pieejamība un kvalitāte. Šāda situācija veicina iedzīvotāju aizplūšanu uz attīstītākajām teritorijām, kas vēl vairāk samazina mazāk attīstīto teritoriju izaugsmes iespējas, tām zaudējot cilvēkresursus un samazinoties nodokļu ieņēmumiem – līdzekļiem, ko ieguldīt teritorijas attīstībā. Papildus specifiskas attīstības problēmas ir raksturīgas Rīgas metropoles areālā, Baltijas jūras piekrastē un austrumu pierobežā.

Ir nepieciešams risināt arī virkni reģionālās politikas problēmu, novēršot pārmērīgu nozaru pieejas dominēšanu investīciju plānošanā teritorijām, kas kavē investīciju koordinēšanu un samazina investīciju atdevi teritoriju attīstībai. Nepieciešams nodrošināt finansējumu pašvaldību un reģionu attīstības programmu īstenošanai, vienlaikus nosakot striktākus kritērijus īstenojamo projektu atlasei (vērsti uz uzņēmējdarbības sekmēšanu, izmaksu samazināšanu utt.) u.c.

Pamatnostādnēs noteikti šādi galvenie nosacījumi reģionālās politikas īstenošanā:

- stratēģijā "Latvija 2030" definēto starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru mērķtiecīga attīstīšana un nostiprināšana visā valsts teritorijā, lai sekmētu reģionu izaugsmi. Investīciju koncentrācija attīstības centros reģionālās attīstības atbalsta pasākumu ietvaros;

- transporta infrastruktūras sakārtošana, nodrošinot attīstības centru sasniedzamību, kā viens no nozīmīgiem priekšnoteikumiem attīstības centru izaugsmes sekmēšanai un starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru un apkārtējo teritoriju funkcionālo saišu stiprināšanai;

- investīciju atbalsta sniegšana funkcionālajām mērķteritorijām, kas noteiktas stratēģijā "Latvija 2030" (attīstības centri, lauku attīstības telpa, Rīgas metropoles areāls, Baltijas jūras piekraste un austrumu pierobeža, primārais atbalsta saņēmējs – pašvaldība);

- plašāka teritoriālās pieejas izmantošana investīciju sniegšanā – pašvaldību attīstības programmas kā pamats un priekšnoteikums investīciju piešķiršanai atbalsta pasākumu ietvaros;

- uzsvars uz ekonomikas stimulēšanu un uzņēmējdarbības vides uzlabošanu vietējā un reģionālā līmenī – ieguldījumi uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūrā, lai piesaistītu vietējos un ārvalstu investorus, sekmētu jaunu uzņēmumu dibināšanu un esošu uzņēmumu paplašināšanos pašvaldības teritorijā, administratīvā sloga samazināšana u.c. pasākumi;

- pakalpojumu groza noteikšana katram attīstības centru līmenim (kultūra, veselība, sociālie pakalpojumi, izglītība, zinātne, jaunatne un sports) un investīciju atbalsts tā nodrošināšanai pašvaldībās;

- pašvaldību un reģionu aktīvāka loma teritorijas attīstības veicināšanā (varas un atbildības nodošana pašvaldībām investīciju plānošanā, lielāka rīcības brīvība uzņēmējdarbības sekmēšanā, pieejamo finanšu resursu un kapacitātes palielināšana);

- lai uzlabotu pašvaldību spēju efektīvi sekmēt savu attīstību, tiks sagatavoti priekšlikumi administratīvi teritoriālā iedalījuma pilnveidošanai un ar teritorijas attīstības sekmēšanu saistīto funkciju decentralizēšanai un nodošanai pašvaldībām.

Pamatnostādnēs izvirzīti šādi mērķi:

- 1) sekmēt teritorijās uzņēmējdarbības attīstību un darba vietu radīšanu, veicināt darba vietu un pakalpojumu sasniedzamību, kā arī uzlabot pakalpojumu kvalitāti un pieejamību (galvenokārt ar investīciju atbalsta pasākumiem);

2) stiprināt reģionu un pašvaldību rīcībspēju un lomu savas teritorijas attīstības veicināšanā (galvenokārt ar neinvestīciju pasākumiem).

Lai sasniegtu reģionālās politikas mērķus, pamatnostādnēs ir noteikti šādi rīcības virzieni:

1) atbalstīt starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centrus;

2) atbalstīt lauku attīstības telpu;

3) atbalstīt Rīgas metropoles areālu;

4) atbalstīt Baltijas jūras piekrasti;

5) atbalstīt austrumu pierobežu;

6) paaugstināt vietējā un reģionālā līmeņa pārvaldes lomu uzņēmējdarbības veicināšanā un uzlabot uzņēmējdarbības vidi pašvaldībās;

7) palielināt pašvaldību finansiālo rīcībspēju (pašvaldību finanšu pilnveidošana);

8) palielināt pašvaldību lomu demogrāfiskās situācijas uzlabošanā vietējā līmenī;

9) paplašināt teritoriālās statistikas klāstu un ieguves iespējas.

Pamatnostādnēs noteikti arī galvenie principi atbalsta sniegšanā teritorijām, teritoriju pārvaldes pilnveidošana, reģionālās politikas un nozaru politiku savstarpējās koordinācijas mehānismi, pasākumi plašākas sabiedrības iesaistē reģionālās politikas mērķu sasniegšanā un reģionālās attīstības uzraudzības un novērtēšanas sistēmas darbības nosacījumi.

Pamatnostādņu īstenošanai plānotie finanšu avoti ir atbildīgo un iesaistīto institūciju valsts budžeta līdzekļi, pašvaldību budžeta līdzekļi, Eiropas Savienības struktūrfondu finansējums, kā arī Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansējums.

Pamatnostādņu izstrādes ietvaros no 2011.gada jūnija līdz 2012.gada oktobrim tika organizēta virkne diskusiju ar iesaistīto pušu (nozaru ministriju, reģionu, pašvaldību, NVO u.c.) pārstāvjiem, piesaistot arī ārvalstu ekspertus reģionālās attīstības jautājumos. 2011.gada oktobrī un novembrī pamatnostādņu projekta apspriešanai tika organizēti pieci reģionu izaugsmes forumi "Tavā varā!". No 2012.gada 13.decembra, kad pamatnostādņu projekts tika izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē, norisinājās oficiālās saskaņošanas procedūra, kas noteikta Ministru kabineta 2009.gada 7.aprīļa noteikumos Nr.300 "Ministru kabineta kārtības rullis". Pēc diskusijām pamatnostādņu projekts pilnveidots, izvērtējot saņemtos komentārus un priekšlikumus.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrs

Edmunds Sprūdžs